

(გარიგების ბათილობა) მიზნებისათვის არ წარმოადგენდა გარიგების მხარეს და არც პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენის შეუძლებლობის გამო, მეორადი მოთხოვნის ნაწილში - ზიანის ანაზღაურების მიზნებისათვის მიიჩნეოდა ანაზღაურებაზე ვალდებულ პირად (სკ-ის 976 მუხლი). აქედან გამომდინარე, საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ სარჩელის ორივე მოთხოვნის მიმართ სათანადო მოპასუხეა საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო. საკასაციო პალატის განმარტებით, ჩუქების ხელშეკრულების დადების მიზნით მოსარჩელის იძულება, ამავდროულად, მართლსაწინააღმდეგო მოქმედებაა, რადგანაც ამ დროს ირდევია საჯარო წესრიგი (სკ-ის 54-ე მუხლი). მართალია, მიუხედავად იმისა, რომ განხორციელებულია სკ-ის 54-ე და 85-86 მუხლებით გათვალისწინებული ორივე შემადგენლობა, ამ კონკრეტულ შემთხვევაში, საკასაციო პალატის მოსაზრებით, გამოყენებული უნდა იყოს სკ-ის 54-ე მუხლით გათვალისწინებული სამართლებრივი დანაწესი.

საკასაციო პალატის განმარტებით, შეცილების განხორციელების მომენტიდან, მოსარჩელის მიერ ნების გამოვლენა ითვლება ბათილად, რაც გულისხმობს იმ სამართლებრივი შედეგის გაუქმებას, რაც ამ გარიგებას მოჰყვა. განსახილველი სარჩელის დამაყოფილების მიზნებისათვის გამოსაყენებელია სკ-ის 978 და 979 II მუხლები.

საკასაციო პალატას მიაჩნია, რომ გარიგების ბათილობის ხანდაზმულობაზე მოპასუხის მსჯელობა არ წარმოადგენს სამართლებრივად დასაბუთებულ პრეტენზიას, გამომდინარე იქიდან, რომ შეცილებისა და ხანდაზმულობის ვადები განსხვავებულ სამართლებრივი ცნებებია. უზანაესმა სასამართლომ დადგენილად მიიჩნია, რომ ჩუქების ხელშეკრულების ბათილად ცნობის სამართლებრივ საფუძველია სკ-ის 54-ე, 976 და 979-ე მუხლები. საკასაციო პალატა განმარტა, რომ უცილოდ ბათილი გარიგების მიმართ გამოყენებული უნდა იყოს ხანდაზმულობის საერთო - ათწლიანი ვადა. შესაბამისად, ხანდაზმულობაზე მოპასუხის ზემოთმითითებული პრეტენზიას სამართლებრივად საფუძველი არ გააჩნია.

III. კომენტარი

განსახილველი განჩინება არათანმიმდევრულადაა დასაბუთებული რიგ საკითხებთან მიმართებაში. ერთი მხრივ, სასამართლო განიხილავს შეცილების თანმდევ სამართლებრივ შედეგებს და მიუთითებს სკ-ის 85-86 მუხლებზე, თუმცა აგრეთვე იმავე გარიგებას მოიხსენიებს უცილოდ ბათილად სკ-ის 54-ე მუხლის მოშველიებით. ამასთან, შეცდომაა იძულებით დადებული გარიგების ავტომატურად მართლსაწინააღმდეგო ან/და ამორალურ გარიგებად მიჩნევა, რადგან იძულების შემადგენლობა, ცალკე აღებული, არ აქცევს ნების გამოვლენას კანონის დანაწესების/აკრძალვების, საჯარო წესრიგისა და ზნეობის ნორმების საწინააღმდეგოდ.

როგორც სააპელაციო, ისე უმენაესი სასამართლო მსჯელობს ზიანის ანაზღაურების ვალდებულებაზე, თუმცა გაუგებარია, რატომ გახდა საჭირო ამ ტერმინის გამოყენება კონდიქციური მოთხოვნის მიზნებისთვის, როდესაც უსაფუძვლო გამდიდრების აღმოფხვრის მთავარი მიზანი არა დაზარალებულის ქონებრივი დანაკლისის სრულად ანაზღაურება (რაც დელიქტურ ვალდებულებებს ახასიათებს), არამედ წანაცვლებული სიკეთის უფლებამოსილი პირისთვის დაბრუნებაა. სასამართლო სწორად უთითებს უსაფუძვლო გამდიდრების ნორმებზე, თუმცა ტერმინოლოგია, რომე-

ლსაც ის იყენებს, არამართებულია კონდიქციურ მოთხოვნებთან მიმართებაში. იმ შემთხვევაშიც კი, როცა კონდიქციური ვალდებულების მოვალე ვერ აბრუნებს შეძენილს იმ სახით, როგორითაც მიიღო, არასწორია ზიანის ანაზღაურების ცნების გამოყენება, რადგან შეძენილის დაბრუნების ვალდებულებას ენაცვლება გადაცემული საგნის ღირებულების ანაზღაურების ვალდებულება, რაც ზიანის ანაზღაურების იდენტური არაა.

არასწორია უმენაესი სასამართლოს მიერ მოთხოვნის საფუძველად ერთდროულად სკ-ის 976 და 978-ე მუხლების მითითება. შესრულების კონდიქციის ზოგადი შემადგენლობა და იძულებით გადაცემულის უკუქცევის წესი (condictio ex iniusta causa, რომაული სამართლის მიხედვით) მოთხოვნის დამფუძნებელი დამოუკიდებელი საფუძვლებია და სასამართლოს, სულ მცირე, უნდა დაესაბუთებინა, რატომ გახდა საჭირო ორივე მათგანის გამოყენება. შეცილების შედეგად ბათილი გარიგების შესრულების უკუქცევის საფუძვლად სკ-ის 976 I ა) მუხლი უნდა მიეთითოს, რადგან სკ-ის 978-ე მუხლი კანონმდებლობის ხარვეზად უნდა ჩაითვალოს, რომლის ამოვსება გამართული სამართალშეფარდებითაა შესაძლებელი.

ნინო ქავშიაი

ზიანის ანაზღაურება ხელშეკრულებიდან გასვლისას

1. თუკი პირმა ფულადი ვალდებულების შესასრულებლად აიღო სასყიდლიანი სესხი და მეორე მხარემ ვალდებულება დაარღვია (რამაც დააფუძნა ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლება), ხელშეკრულებიდან გასვლის მომენტში სესხიდან დარჩენილი გადასხდელი პროცენტი არის ზიანი, რომელიც უნდა აანაზღაუროს რესტიტუციის მოვალემ.

2. მიუღებელი სარგებლის თანხაზე არ შეიძლება იყოს გადახდევინებული პროცენტი (არ გამოიყენება სკ-ის 352 V მუხლი).

სკ-ის 405, 352, 394, 624-ე მუხლები

უმენაესი სასამართლოს 2016 წლის 14 მარტის გადაწყვეტილება № ას-945-895-2015

I. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები

მოსარჩელემ 2013 წლის 17 ივნისს სარჩელი აღძრა სასამართლოში მოპასუხის მიმართ და მოითხოვა 2008 წლის 16 მაისის უძრავი ქონების ნასყიდობის წინარე და 2010 წლის 23 თებერვლის უძრავი ქონების ნასყიდობის ხელშეკრულებების შეწყვეტა, საცხოვრებელი ფართის შესაძენად გადახდილი თანხის დაბრუნება და მიყენებული ზიანის ანაზღაურება.

მხარეთა შორის 2008 წლის 16 მაისს დაიდო უძრავი ქონების ნასყიდობის წინარე ხელშეკრულება, რომლითაც მოპასუხე კისრულობდა ვალდებულებას 2008 წლის დეკემბრისათვის დაესრულებინა და მოსარჩელისათვის გადაეცა საცხოვრებელი ფართი, ხელშეკრულებით შეთანხმებული პირობებით, თეთრი კარკასი. მოსარჩელემ თანხის გადახდის ვალდებულება შეასრულა 2008 წლის 16 მაისს და თანხა სრულად გადაიხადა. 2010 წლის 23 თებერვალს მხარეთა შორის დაიდო ნასყიდობის ხელშეკრულება იმავე ქონებაზე. საცხოვრებელი ბინის ექსპლუატაციაში შესვლის ვადა

განისაზღვრა 2010 წლის დეკემბრით. ფართის შესაძენად ბანკიდან აღებული ჰქონდა მიზნობრივი სესხი 14 %-იანი წლიური საპროცენტო განაკვეთით, 15 წლის ვადით. სამართალწარმოების დროს დაფარული იყო სესხის ძირითადი თანხისა და სარგებლის ნაწილი. მოსარჩელის განცხადებით, მშენებლობის დაუსრულებლობის გამო მან ვერ მიიღო შემოსავალი, რასაც იგი მიიღებდა იმ შემთხვევაში, თუ 2008 წლის დეკემბერში დასრულებულ ბინას გააქირავებდა 2012 წლის ოქტომბრის თვემდე, თვეში საშუალოდ 250 აშშ დოლარად. მანვე მიუთითა, რომ მოპასუხე რეგისტრირებულია მოვალეთა რეესტრში, დაყადაღებული აქვს უძრავი ქონება და ანგარიშები, არ მიმდინარეობს სამშენებლო სამუშაოები. მოსარჩელე ითხოვდა ბინისთვის გადახდილი თანხის უკან დაბრუნებას, სარგებელს, რომელსაც ის მიიღებდა ვალდებულების დროულად შესრულებისას ბინის გაქირავების შემთხვევაში და ვალდებულების შესასრულებლად აღებული სესხიდან დარჩენილი გადასახდელი თანხას. მოპასუხემ სარჩელი არ ცნო და განმარტა, რომ არ არსებობდა მოსარჩელის მიერ ხელშეკრულებაზე უარის თქმის საფუძველი, რადგან მოსარჩელესთან არსებული ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული საცხოვრებელი ბინა აშენებულია, მიყვანილია გარიგებით გათვალისწინებულ მდგომარეობამდე და შესაძლებელი იყო მისით სარგებლობა. თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2015 წლის 16 იანვრის გადაწყვეტილებით სარჩელი დაკმაყოფილდა, რაც გაასაჩივრა მოპასუხემ სააპელაციო წესით. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 31 ივლისის გადაწყვეტილებით მოპასუხის სააპელაციო საჩივარი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა. სააპელაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ ხელშეკრულებიდან გასვლის შედეგად მოპასუხეს წარმოემვა ვალდებულება, დაებრუნებინა მისთვის გადაცემული თანხა; ამ ვალდებულების დროულად შესრულება მოსარჩელეს თავიდან ააცილებდა იმ ზიანს, რომელიც მას მიადგა 2013 წლის 17 ივნისიდან (ხელშეკრულებიდან გასვლის მომენტი) საბანკო პროცენტის სახით. ამ დასაბუთებით, მოპასუხეს უნდა დაებრუნებინა ნასყიდობის თანხა და ამ თანხის 14 %-იც ხელშეკრულების გასვლიდან თანხის გადაცემის მომენტამდე. გარდა ამისა, სააპელაციო სასამართლოს მითითებით, მიუღებელ სარგებელზე უნდა ყოფილიყო გადახდილი წლიური 10%, როგორც ანაბრის დაახლოებითი საპროცენტო ოდენობა. სხვა მოთხოვნების დაკმაყოფილების საკითხი სააპელაციო სასამართლომ უცვლელი დატოვა. სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება გაასაჩივრა მოპასუხემ, რომელიც მიუთითებდა, რომ მისთვის უცნობი იყო მოსარჩელის მიერ სესხის აღების ფაქტი ვალდებულების შესასრულებლად. მოპასუხის არგუმენტაციით, სხენებული გამოცხადება სავარაუდოდ კრიტერიუმს ზიანის ანაზღაურების ვალდებულებასთან დაკავშირებით. კასატორი აგრეთვე სადავოდ ხდიდა ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლების არსებობას იმ დასაბუთებით, რომ ბინის შეთანხმებულ მდგომარეობაში გადაცემის ვალდებულება დარღვეული არ ყოფილა.

III. სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

საკასაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით, საკასაციო საჩივარი დაკმაყოფილდა ნაწილობრივ. საკასაციო პალატამ მიუთითა, რომ მიუღებელი სარგებელი უნდა ათვლილიყო ნასყიდობის (და არა წინარე) ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ბინის ექსპლუატაციაში შესვლის ვადის

შესაბამისად იმის საპირისპიროდ, როგორც ამაზე იმსჯელა სააპელაციო სასამართლომ. საკასაციო პალატა დაეთანხმა წინა ინსტანციას იმ განმარტებაში, რომ ბინის შესყიდვის მიზნით ბანკიდან აღებული კრედიტი და ამ კრედიტით სარგებლობისათვის გადასახდელი პროცენტი არაა ის ზიანი, რომელიც გამოწვეულია ხელშეკრულების შეუსრულებლობით, რადგან ხელშეკრულების შესრულების შემთხვევაში, მოსარჩელე მიიღებდა ბინას და არა თანხას. იმ დღიდან, როცა მოსარჩელე გავიდა ხელშეკრულებიდან, მოპასუხეს წარმოემვა მის მიმართ უკვე არა ბინის სათანადო მდგომარეობაში გადაცემის, არამედ მისი ღირებულების დაბრუნების ვალდებულება, რომლის შესრულების შემთხვევაში, მოსარჩელეს, თავის მხრივ, მიეცემოდა ბანკისათვის დარჩენილი საკრედიტო დავალიანების დაბრუნების შესაძლებლობა. უზენაესმა სასამართლომ მოპასუხისთვის დადგინილი ზიანის ანაზღაურების ვალდებულება რესტიტუციით დასაბრუნებელი თანხის 14 %-თან დაკავშირებით შეზღუდა და დაამატა, რომ ზიანი არ აღემატება მოსარჩელის მიერ სესხისთვის გადასახდელი პროცენტის ნაშთს. ბინის ღირებულების დაბრუნებამდე, აღნიშნული თანხის წლიური 14% წარმოადგენდა მოსარჩელის ზიანს, თუმცა არა უმეტეს იმ თანხისა, რომელიც ხელშეკრულებიდან გასვლის დროისათვის გადასახდელი ჰქონდა მას პროცენტის სახით.

უზენაესი სასამართლო არ დაეთანხმა სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებას იმ ნაწილს, რომელიც მოპასუხეს აკისრებდა მიუღებელი სარგებლის 10 %-ის გადახდას მიუღებელ სარგებელთან ერთად, როგორც ანაბრის დაახლოებითი საპროცენტო ოდენობას. სასამართლოს განმარტებით, ხელშეკრულებიდან გასვლის დროს წარმოიშობა მიღებული შესრულებისა და სარგებლის დაბრუნების ვალდებულება. ზემოაღნიშნული თანხა კი წარმოადგენს მიუღებელ შემოსავალს, რომლის ანაზღაურებაც მოპასუხეს დაეკისრა ხელშეკრულებების პირობების დარღვევის გამო, ხელშეკრულებიდან მოსარჩელის გასვლამდე პერიოდისათვის. იგი არ ექვევა სკ-ის 352 V მუხლის რეგულირების სფეროში. შესაბამისად, მიუღებელი სარგებლის გადახდის ვალდებულების დარღვევისთვის (ამ შემთხვევაში, ვადის გადაცილებისთვის) მოსარჩელეს არ აქვს უფლება, მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურება (პროცენტი) სკ-ის 394-ე მუხლის მიხედვით.

ნინო ქვამბია

განსხვავებული ოდენობის ბაჟის დაკისრება ფიზიკური და იურიდიული პირებისათვის

ა) კონსტიტუციური სარჩელით სასამართლოს განხილვის საგანი იყო საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 39-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ე“ ქვეპუნქტის სიტყვების: „ხოლო თუ განმცხადებელი იურიდიული პირია – 150 ლარს“, 39-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ე1“ ქვეპუნქტის სიტყვების: „ხოლო თუ განმცხადებელი იურიდიული პირია – 150 ლარს“, 39-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ვ“ ქვეპუნქტის სიტყვების: „ხოლო თუ განმცხადებელი იურიდიული პირია – 300 ლარს“, კონსტიტუციურობა საქართველოს კონსტიტუციის მე-14 მუხლთან მიმართებით.⁴⁰⁰

⁴⁰⁰ თანასწორობის უფლება საქართველოს კონსტიტუციის დღეს მოქმედი რედაქციით განმტკიცებულია მე-11 მუხლით; ცვლილება შევიდა საქართველოს 2018 წლის 23 მარტის კონსტიტუციური კანონით №2071.